

une jeunesse que
l'avenir inquiète trop
souvent

ATELIER
POPULAIRE

DEBORD, GUY

Panegirik

Uvod: kako čitati Panegirik?

Kako prevesti djelo za koje je sâm autor (u predgovoru za drugi svezak *Panegirika* objavljen posthumno, 1997. godine) rekao da predstavlja mnoge teškoće čak i onima koji su zaista kompetentni, te da prijevod možda nije ni moguć? Veoma obeshrabrujući zadatak za bilo kojeg prevoditelja. Međutim, unatoč tome, ili upravo zbog toga, ipak smo se odlučili na prvi prijevod tog 'klasika' među Debordovim tekstovima. Na naše iznenađenje, ispostavilo da neke Debordove rečenice tek u hrvatskom jeziku ostvaruju onu dvoznačnost do koje je Debordu toliko bilo stalo, poput: 'Nikad više nećemo piti tako mladi'. Ukoliko tekst djelomično bude neprohodan, treba imati u vidu intenciju autora, ili kako Debord spominje na jednom mjestu: 'Ton ovog teksta bit će sam po sebi dovoljan jamac, jer svi će shvatiti da se jedino živjevši ovako, može ovladati ovakvom vrstom izlaganja'. S jedne strane, *Panegirik* obilježava borba protiv klasičnih i prevladavajućih oblika iskaza, i to stoga jer je Debord svjestan da je golemi rast oblika moderne dominacije ujedno obilježio i stil iskaza o toj samoj dominaciji (nešto što će tvrditi i Michel Foucault u svom *Poretku diskursa*). S druge strane, *Panegirik* se ne može čitati kao teorijsko djelo – naprotiv, on se mora čitati upravo kao dokument o jednom osebnom načinu života. Sljedeći citat je vjerojatno najbolji i najpoznatiji primjer tog *modus vivendi*: 'Od malo stvari koje su mi se sviđale i koje sam znao dobro raditi, ono što sam zasigurno znao najbolje je piti. Koliko god da sam puno čitao, pio sam još više. Pisao sam puno manje nego većina ljudi koji pišu: ali pio sam puno više nego većina ljudi koji piju. Mogu se ubrojiti u one o kojima je Baltasar Gracian, misleći na elitu zamjetljivu jedino među Nijemcima – ali ovdje

vrlo nepošteno na štetu Francuza, kao što se nadam da sam pokazao – mogao reći: *Ima onih koji su se opili samo jednom, ali to je trajalo cijeli život.*' Što znači taj slavni, ali danas gotovo zaboravljeni Debordov odlomak? Naravno, to znači da je Debord bio alkoholičar. Ali, ne samo to. Ovdje je nemoguće ne prisjetiti se onoga što je rekla Emma Goldman kazavši da ne želi sudjelovati u revoluciji u kojoj ne može plesati. Slavna anarhistkinja to, dakako, nije mislila doslovno, nego je ciljala na dosadu koja je često karakteristična za neke revolucionarne pokrete. Ako se pritom ne mogu zabaviti i zaraditi koji plus, što će mi revolucija? Upravo je to glavni Debordov postulat, a ujedno i razlog zašto je cijeli život bio bez posla... Naravno, netko bi mogao reći da je Debord naprosto bio alkoholičar, ali čak i činjenica da je toliko puno pio (neprestance je bio pijan u periodima po nekoliko mjeseci) ne govori protiv njegovih knjiga. Dapače, najdalekosežniji uvid kojeg možemo povući iz *Panegirika* je upravo taj da za pravog revolucionara ne postoji distinkcija između privatnog i javnog života. Debord se autoironijski osvrće na svoj rad: 'Shvatljivo je da mi je sve to ostavilo malo vremena za pisanje, a upravo tako i treba biti: pisanje mora ostati rijetko jer prije pronalaska izvrsnosti valja dovoljno dugo piti.' Postoji li bolji iskaz koji bi tako dobro uspio iritirati konvencionalne intelektualne krugove koji i danas jašu na kralima akademije grozeći se bilo kakvog odstupanja od Norme? Ta ipak, i mi imamo alkoholičare na fakultetima, ali to je još uvijek dio njihova 'privatnog života', o tome se zbog političke korektnosti naprosto ne govori – za razliku od jednog Deborda, koji je u svom *Panegiriku* doista napisao hvalospjev alkoholu i svim svojim 'ekscesima'. Jednako kao što je Chateaubriand, kojega Debord uostalom citira, mogao napisati: 'Među modernim fran-

cuskim autorima iz mog vremena, ja sam jedini čiji život podsjeća na vlastita djela', tako se ni Debord nije morao sramiti vlastitog privatnog života: između svakidašnje prakse i teorije nije bilo diskrepancije. Potrebna je 'revolucija svakidašnjeg života'. I to je ujedno glavni postulat čitave Situacionističke internacionale. U tom smislu nije ni čudo da je upravo Debordovo *Društvo spektakla*, objavljeno 1967., uvelike utjecalo na događaje '68-e. Međutim, oni koji u *Panegiriku* očekuju klasičnu autobiografiju koja bi sažela situacionističke porive i planove, biti će razočarani. Kako je to kasnije izrazio sam Debord, definitivno značenje ovog djela, prvog sveska *Panegirika*, sastoji se u suspenziji. Čitatelj stalno čeka da Debord konačno kaže 'istinu' o sebi, a čitavo vrijeme odvlači nas citatima, digresijama i impresijama. No upravo je to 'skriveni plan', *dérive* ovog osebnog djela. Izuzev stilske vrijednosti (gdje Debord posve napušta neka tradicionalna pravila 'dobrog' diskursa), *Panegirik* je važan i kao historijski dokument. Primjerice, ovdje po prvi puta ekstenzivno možemo čitati o Debordovoj studiji rata. Obiljem citata već nas na neki način upućuje u svoje izvore i uzore. A upravo je prije par godine, točnije 2006., Gallimard ponovo izdao Debordovu *Igru rata*. Malo je poznato da je Debord 1977. osnovao Društvo za strateške i historijske igre, te da je tih godina inspiriran vojnom teorijom Clausewitza i podvizima Napoleona, osmislio igru sličnu šahu koja je trebala prvi puta jasno objasniti dijalektiku rata. Da je Debord i u privatnom životu živio u permanentnom obliku rata, potvrđuje upravo *Panegirik* u kojem čitamo da si je Debord postavio pravila te igre rata i u životu, u kojem ih je slijedio. Štoviše, 'iznenađenja se u *Kriegsspielu* čine neiscrpnim i plašim se da je to možda jedino od mojih djela kojemu bi se netko usudio dati određenu vrijednost'.

Danas znamo da tomu nije tako, mnoge su Debordove ideje, ma koliko bile podložne interpretacijama ili kritikama, naprosto oblikovale i predodredile put svih kasnijih promišljanja društva, spektakla, reifikacije, potrošnje, ideologije i medija. *Panegirik* se ujedno može čitati i kao tragični testament čovjeka koji si je samo pet godina poslije objavljivanja ovog djela, 1994., pucao u srce i oduzeo život. Ta ipak, mnogi su dijelovi tog 'hvalospjeva' i dalje ostali nedešifrirani i, tko zna, možda samo čekaju vrijeme u kojem će neki novi 'eksperti u rušenju' biti toliko radikalni da vlastiti život podrede ideji Promjene kao što je to učinio Guy Debord.

Srećko Horvat

DEBORD, GUY

Panegirik

Panegirik znači više od pohvale. Pohvala bez sumnje sadrži hvaljenje osobe, ali ne isključuje određenu kritiku, određeni prijekor. Panegirik ne podrazumijeva ni prijekor ni kritiku.

— Littré, Dictionnaire de la langue française

'Zašto pitati za moje podrijetlo?' Naraštaji ljudi su kao naraštaji lišća. Vjetar baca lišće na zemlju, ali plodna šuma donosi novo, i vraća se sezona proljeća; isto kao što se ljudska rasa rađa i prolazi.

— Ilijada, VI pjevanje

I.

Što se tiče njegova plana, godi nam što smo dokazali da ga uopće nema, da piše gotovo nasumce, miješajući činjenice, izvješćujući o njima bez reda i redosljeda; smještajući u određenu epohu ono što pripada drugoj, odbijajući dati opravdanje svojim optužbama ili pohvalama; usvajajući (bez propitivanja i bez kritičkog duha tako neophodnog povjesničaru) krive sudove o preduvjerenjima, suparništvu ili neprijateljstvu, pretjerivanja o naravi ili zlonamjernosti; pripisujući jednima činove, drugima govore nepomirljive s njihovom pozicijom ili karakterom, ne citirajući nikad drugog svjedoka do samog sebe, niti drugog autoriteta osim vlastitih iskaza.'

.....
General Gourgaud, Examen critique de l'ouvrage de M. Le comte Philippe de Ségur

Cijelog sam života svjedočio samo nemirnim vremenima, krajnjim razdorima u društvu i golemim uništavanjima; sudjelovao sam u tim nemirima. Takve su okolnosti bez sumnje dovoljne da spriječe da i najjasniji od mojih činova i misli budu univerzalno odobreni. Ali vjerujem i da su neki od njih mogli biti pogrešno shvaćeni.

Na početku svoje povijesti rata iz 1815, Clausewitz ovako rezimira svoju metodu: 'U svakoj je strateškoj kritici najvažnije staviti se u poziciju aktera, a to je često vrlo teško'. Teško je spoznati 'sve okolnosti u kojima su se akteri našli' u određenom trenutku, a da bismo tako bili u stanju razborito suditi o nizu njihovih izbora u vođenju svog rata: kako su učinili to što su učinili, i što su eventualno mogli učiniti drukčije. Stoga, prije svega treba znati što su željeli i, naravno, što su vjerovali; ne zaboravljajući ono što nisu znali. A to što nisu znali, nije bio tek budući rezultat sukoba njihovih vlastitih djelovanja s djelovanjima koja su im protivna, nego i rezultat onoga što je već i tada zaista, u dispozicijama ili snagama suprotstavljenog tabora radilo protiv njih, i tako im ipak ostajalo skriveno; i u osnovi nisu znali točnu vrijednost koju valja pripisati vlastitim snagama, sve dok se one nisu uspjele učiniti spoznatljivim, i to baš u trenutku

njihove primjene, ishod koje tu vrijednost uostalom pokatkad mijenja, koliko je i iskušava.

Osoba koja je izvela takvu akciju, čije su se velike posljedice mogle dalekosežno osjetiti, često je bila i jedina koja može spoznati prilično važne strane koje su zbog različitih razloga ostale skrivene, dok su drugi aspekti od tada zaboravljeni, jednostavno zato jer su ta vremena prošla, ili jer su mrtvi oni koji su ih poznavali. A čak ni svjedočanstva živih nisu uvijek dostupna. To je stoga jer neka osoba ne zna baš pisati, druga je spriječena aktualnijim interesima ili ambicijama; treća se možda plaši, a posljednja riskira da se zaplete u brigu upravljanja svojom reputacijom. Kao što ćemo vidjeti, mene ne zaus-tavlja ni jedna od ovih prepreka. Govoreći što je hladnije moguće o onom što je pobudilo mnoge strasti, reći ću što sam učinio. Sasvim sigurno, u tom trenutku će se mnoge, ako ne i sve nepravedne pokude naći pometene poput prašine. A uvjeren sam da će se prostrani obrisi povijesti mog vremena tako jasnije istaknuti.

Nužno je da uđem u detalje. To me može odvesti prilično daleko, ali ne izbjegavam suočiti se s veličinom zadatka. Dat ću si vremena koliko treba. Pa ipak, neću kao Sterne na početku pisanja *Tristrama Shandyja* reći da se 'neću žuriti, nego mirno pisati i objaviti svoj život u mjeri po dva toma godišnje, ako čitatelj želi podnositi moj tempo i ako dobijem podnošljiv aranžman sa svojim izdavačem'. Jer ja se sasvim sigurno ne želim obvezati da ću objaviti dva toma godišnje, čak ni obećati bilo kakav ili pak manje užurban ritam.

Moja će metoda biti vrlo jednostavna. Reći ću što sam volio; a sve drugo će se pokazati i učiniti dovoljno razumljivim u tom svjetlu.

'Varljivo vrijeme skriva svoje tragove, ali brzo prolazi', kaže pjesnik Li Po koji dodaje: 'Sačuvat ćete možda veseli karakter mladosti - ali vaša je kosa već sasvim sijeda; i čemu se žaliti?' Ne mislim se žaliti ni na što, a sasvim sigurno ne na način na koji sam mogao živjeti.

Tim manje želim skrivati tragove za koje znam da su vrijedni oponašanja. Uvijek je bilo rijetko da netko može sa sigurnošću reći kakav je doista bio njegov život, i to upravo zbog brojnih problema koje ta tema izaziva. A to će biti još dragocjenije danas, u epohi u kojoj se tako mnogo stvari promijenilo u iznenađujućoj brzini katastrofa; u epohi o kojoj se može reći da su svi orijentiri i mjere iznenada pometene zajedno sa samim tlom na kojem je izgrađeno staro društvo.

Guy Debord

U svakom slučaju, lako mi je biti iskren. Za mene ne postoji nijedna tema zbog koje bih osjetio i najmanju količinu srama. Nikad nisam vjerovao u važeće vrijednosti mojih suvremenika, a evo danas nitko ih više ne uzima u obzir. Lacenaire, možda još previše skrupulozan, preuveličao je, čini mi se, odgovornost koju je izravno zaslužio u nasilnoj smrti jako malog broja ljudi. 'Mislim da vrijedim više od većine ljudi koje sam poznao, čak i okrvavljenih ruku', pisao je Jacquesu Aragou. ('Ali bili ste tu s nama, Monsieur Arago, na barikadama 1832. Prisjetite se samostana Saint-Merry. Vi ne znate što je bijeda, Monsieur Arago; nikad niste bili gladni', mora da su nešto kasnije odgovorili radnici, na barikadama u lipnju 1848., ali ne njemu nego njegovu bratu, koji je poput Rimljanina došao huškati ih na nepravednost ustajanja protiv zakona Republike).

Ništa nije prirodnije nego prosuđivati sve stvari počevši od sebe samog, odabranog kao središte svijeta; tako se nađemo sposobnima osuditi svijet bez da želimo čuti njegove varljive govore. Treba samo odrediti precizne granice koje nužno omeđuju taj autoritet: svoje vlastito mjesto u protoku vremena i u društvu; što je tko učinio i što je znao, svoje dominantne strasti. 'Tko li može pisati istinu ako ne oni koji su je osjetili?' zapazio je to, prikladno, autor najljepših Memoara napisanih u XVII. stoljeću, koji nije umakao budalastom prigovoru da je pričao o svom ponašanju bez zadržavanja privida najhladnije objektivnosti; a oslanjao se u tom citatu na mišljenje predsjednika de Thoua prema kojem su: 'jedi ne istinite pripovijesti one koje su napisali ljudi dovoljno iskreni da pričaju istinito o sebi samima'.

Možda će se netko začuditi što se čini da se tu i tamo prešutno uspoređujem s tim velikim umom prošlosti, ili jednostavno s ličnostima koje su se povijesno istaknule. Ali, bit će u krivu. Ne namjeravam sličiti nikomu drugom, a vjerujem i da je ova epoha vrlo malo usporediva sa prošlošću. Puno osoba iz prošlosti, međusobno krajnje različitih, već su dovoljno općenito poznati. Oni, ukratko, predstavljaju odmah pristupačno značenje ljudskih ponašanja ili sklonosti. Oni koji ne znaju tko su bili, mogu to lako provjeriti, a postati razumljivim uvijek je vrlina za onoga tko piše.

Morat ću rabiti mnogo citata. Nikad, vjerujem, da bih legitimirao neku tvrdnju, nego tek da pokažem od čega je u dubini satkana ova avantura, i ja sâm. Citati su korisni u periodima neznanja ili opskurantskih vjero-

vanja. Aluzije bez zagrada, kako pokazuje kineska poezija, Shakespeare ili Lautréamont, moraju biti sačuvane za vremena bogata glavama sposobnim da prepoznaju prethodnu rečenicu i distancu koju uvodi njena nova primjena. Danas kad čak ni ironija nije uvijek shvaćena, postoji rizik da se nekome krivo pripiše rečenica – štoviše, da se naglo i netočno reproducira. Starinska nezgrapnost postupka točnog citiranja bit će kompenzirana, nadam se, kvalitetom izbora citata. Oni će u ovom tekstu doći kad bude prikladno: ni jedno računalo ne bi mi moglo priskrbiti takvu pertinentnu raznolikost.

Oni koji žele pisati brzo i o ničemu, ono što nitko neće pročitati nijednom do kraja, u novinama ili knjigama, hvale s puno uvjerenja stil govornog jezika, jer ga smatraju puno modernijim, lakšim, jednostavnijim. Oni sâmî ne znaju pričati. A to ne znaju ni njihovi čitatelji; jezik kojeg se zapravo govori u modernim uvjetima života društveno je sažet na neizravnu reprezentaciju izborom medija, sadrži šest ili sedam uvijek iznova ponavljanih oblika rečenica i oko dvjesto riječi, od kojih je većina neologizama, a koje su sve podvrgnute obnovi za jednu trećinu svakih šest mjeseci. Sve to pogoduje određenoj jednostavnosti. Ja ću, nasuprot tomu, pisati bez pretjerivanja ili zamaranja, kao najnormalniju i najlakšu stvar na svijetu, jezik koji sam naučio i koji sam u većini okolnosti govorio. Nije na meni da ga mijenjam. Cigani s pravom tvrde kako nitko nikad nije rekao istinu na nekom drugom jeziku osim materinjem; u jeziku neprijatelja mora kraljevati laž. Druga prednost: referirajući se na golemi *corpus* klasičnih tekstova koji su nastali na francuskom kroz prethodnih pet stoljeća prije mog rođenja, uvijek će me biti lako prevesti na bilo koji idiom budućnosti, čak i kad francuski bude mrtav jezik.

Tko bi, u našem stoljeću, mogao ne biti svjestan da onaj komu je u interesu tvrditi bilo što, zapravo neće mariti za način na koji to tvrdi. Golemi rast oblika moderne dominacije toliko je obilježio stil iskaza o toj samoj dominaciji da je sada, ako je razumijevanje napretka mračne razložnosti moći dugo bila privilegija istinski inteligentnih ljudi, ono neizbježno postalo dostupno i najtromijim. U tom će smislu istina ovog izvještaja o mom vremenu biti potkrijepljena njegovim stilom. Ton ovog teksta bit će sam po sebi dovoljan jamac, jer svi će shvatiti da se jedino živjevši ovako, može ovladati ovakvom vrstom izlaganja.

Poznato je da se peloponeski rat zaista dogodio. Ali samo po Tukididu poznajemo njegov nesmiljen tijek i njegove pouke. Nikakvo provjeravanje nije moguće, ali nije bilo ni potrebno, jer istinitost činjenica, kao i koherentnost misli tako su dobro nametnute suvremenicima i bliskim potomcima da se bilo koji drugi svjedok osjećao obeshrabrenim pred poteškoćom donošenja kakve drukčije interpretacije događaja ili čak zanovijetanja o detaljima.

Vjerujem da će se jednako tako morati napustiti zadovoljstvo drugačije interpretacije u pripovijesti koju ću sada izložiti. Jer nitko, još dugo vremena neće imati hrabrosti dokazivati, u bilo kojem pogledu stvari, suprotno onomu što sam rekao; bilo da nađe najmanji netočan detalj u činjenicama, bilo da ima neku drugu točku gledišta po tom pitanju.

Koliko god se konvencionalnim može prosuditi taj postupak, mislim da nije nekorisno ponajprije i jasno zacrtati početak: datum i opće uvjete po kojima počinje pripovijest koju ću, odmah potom, isporučiti u svojoj konfuziji koju iziskuje sama tema. Razumno je misliti da mnoge stvari počinju u mladosti, koja ostaje s vama još dugo. Rođen sam 1931. u Parizu. Bogatstvo moje obitelji bilo je već jako uzdrmano svjetskom ekonomskom krizom koja se najprije pojavila u Americi, a činilo se da njene posljedice neće potrajati dulje od moje punoljetnosti, što se uistinu i desilo. Tako dakle, rođen sam naizgled uništen. Znao sam da ne trebam očekivati nasljedstvo, i konačno, nisam ga ni dobio. Nisam pridavao nikakvu važnost tim prilično apstraktnim pitanjima budućnosti. Tako sam tijekom cijele moje mladosti polako ali neizbježno išao prema životu avantura, otvorenih očiju, ako se uz sve to može reći da sam imao otvorene oči po tom, ali i većini drugih pitanja. Nisam mogao ni misliti na to da studiram neko od zanimanja koje će dovesti do toga da nađem zaposlenje, jer su mi se činila stranim mom ukusu ili suprotna mojim stavovima. Ljudi koje sam cijenio više nego ikog na svijetu bili su Arthur Caravan i Lautréamont, i znao sam savršeno dobro da bi me svi njihovi prijatelji prezirali ukoliko bih pristao nastaviti s fakultetskom izobrazbom, ili pomirio se tim da se bavim umjetničkim djelovanjem; a kad ne bih imao te prijatelje, sigurno se ne bih utješio s nekim drugima.

Kao doktor ničega, čvrsto sam se držao po strani od bilo kakvog privida sudjelovanja u krugovima koji su smatrani intelektualnima ili umjetničcima. Priznajem

249

DEBORD, GUY
Panegirik

UP&UNDERGROUND
Proljeće 2008.

da je moja zasluga po tom pitanju bila umanjena mojom velikom lijenošću, kao i jako mršavim kapacitetima za suočavanje s radom kakva iziskuju takve karijere.

Činjenica da sam uvijek poklanjao jako malo pozornosti pitanjima novca, a apsolutno nikakav prostor ambiciji da zauzmem kakvu sjajnu funkciju u društvu, osobina je tako rijetka među mojim suvremenicima da će bez sumnje biti smatrana nevjerojatnom, čak i u mom slučaju. To je međutim istinito i tako postojano i trajno provjerljivo, da će se javnost jednostavno morati priviknuti na to. Držim da uzrok počiva u mom nemarnom obrazovanju koje je susrelo plodno tlo. Nikad nisam vidio buržuja kako radi, s podlošću kakvu neizbježno sadržava njihova posebna vrsta posla, i eto zašto sam mogao naučiti nešto dobro o životu u takvoj ravnodušnosti, ali sve opet samo preko odsutnosti i nedostatka. Moment dekadencije bilo kojeg oblika društvene superiornosti zasigurno je ljupkiji od vulgarnih početaka. Ostao sam privržen toj prednosti, koju sam osjetio vrlo kasno, i mogu reći da mi je siromaštvo pružilo mnogo slobodnog vremena, budući da nisam morao upravljati uništenim dobrima, niti sam kanio povratiti ih sudjelujući u vlasti države.

Istina je da sam kušao užitke malo poznate ljudima koji su se pokorili nesretnim zakonima ove epohe. Također je istina da sam vjerno izvršio neke zadaće o kojima oni nisu imali pojma 'jer od našeg života', očitovao je u svoje doba na grub način *Propis hrama*, 'ne vidite do ljusku, koja je izvanjska... ali ne znate stroge zapovijedi koje su unutra'. Također moram napomenuti, a da bih naveo sve povoljne utjecaje koji se ovdje susreću, činjenicu da sam imao priliku pročitati nekoliko dobrih knjiga, polazeći od kojih je moguće pronaći sve druge, pa čak i napisati one koje još nedostaju. Sasvim cjelovito izvješće tu završava.

Prije dvadesete godine, opazih da svršava mirni dio moje mladosti, i od tad mi jedina obveza bješe neobuzdano slijediti sve svoje sklonosti, iako u teškim uvjetima. Ponajprije se uputih prema vrlo privlačnom miljeu krajnjeg nihilizma koji ni o čemu nije htio znati, niti povrh svega, slijediti ono što je ranije priznato kao smisao života ili umjetnosti. Taj me milje ubrzo prepoznao kao jednog od njegovih. Tu su nestale zadnje mogućnosti da se jednog dana vratim u normalan tijek egzistencije. Tako sam mislio tada, a ono što je uslijedilo, to je samo potvrdilo.

Mora da sam manje od drugih sklon kalkulirati, jer tako nagao izbor koji me toliko obvezao, bješe spontan, proizvod nepromišljenosti na koju se nikad nisam vratio; i koju kasnije, nakon što sam imao slobodnog vremena izmjeriti joj posljedice, nikad nisam požalio. Razmišljajući u terminima bogatstva ili reputacije, može se reći da nisam imao ništa za izgubiti, ali nisam imao ništa ni za dobiti.

Taj milje eksperata u rušenju bio je, jasnije nego njihovi prethodnici iz dvije ili tri prethodne generacije, potpuno pomiješan s opasnim klasama. Živeći s njima, život se potpuno živi. Ostaju dugotrajni tragovi. Tokom godina, više od polovice ljudi koje sam poznao proveli su vrijeme jednom ili više puta u zatvorima različitih zemalja; mnogi, bez sumnje, iz političkih razloga, ali svakako veći broj njih zbog prijestupa ili zločina protiv običajnog prava. Uglavnom sam poznao buntovnike i siromahe. Oko mene su u velikom broju bili ljudi koji su umirali mladi, i ne samo zbog samoubojstva, ma koliko ono bilo učestalo. Što se tiče nasilne smrti, napominjem, bez da to mogu poduprijeti sasvim racionalnim objašnjenjem fenomena, da broj mojih prijatelja koji su ubijeni metkom čini neuobičajeno velik postotak, naravno izuzmemo li vojne operacije.

Naše jedine javne akcije, rijetke i kratke u prvim godinama, imale su ostati sasvim neprihvatljivima; najprije svojom formom, a kasnije, produbljujući se, iznad svega svojim sadržajem. Nisu bile prihvaćene. 'Destrukcija bješe moja Béatrice', pisao je Mallarmé koji je sâm bio vodič mnogim drugima u prilično opasnim istraživanjima. Tko god se posveti samo tom da radi takve historijske demonstracije, i u skladu s tim odbija bilo kakav postojeći posao, mora znati živjeti na margini. Kasnije ću detaljnije pretresti to pitanje. Da se ovdje ograničim na to da izložim stvar u najvećoj općenitosti, reći ću da nikad nisam išao dalje od toga da dajem neodređen utisak posjedovanja velike intelektualne ili čak umjetničke kvalitete, kojih sam radije lišavao moju epohu, za koju sam mislio da ih ne zaslužuje. Uvijek se našlo ljudi koji su žalili zbog moje odsutnosti, i paradoksalno, pomagali mi je da je održim. To je moglo sretno završiti samo zato jer nikad sam nisam tražio nikoga, tko god to bio. Moje se okruženje sastojalo od ljudi koji su sami došli i znali se učiniti prihvaćenima. Ne znam je li se itko osim mene usudio ponašati tako u ovoj epohi? Valja napomenuti da se degradacija svih postojećih

Stéphane Mallarmé

Tukidid

uvjeta desila upravo istom momentu, kao da opravdava moju jedinstvenu ludost.

Jednako tako, pošto ništa ne može ostati sasvim nepromjenjivo u tijeku vremena, valja priznati da se nakon otprilike dvadesetak godina, ili jedva nešto više, počelo činiti kako napredni dio specijalizirane javnosti počinje prihvaćati ideju da bih mogao imati nekoliko istinskih talenata, naročito značajnih u usporedbi s velikim nedostatkom iznašašća i izlišnim ponavljanjima za koje su dugo mislili da im se dive; iako jedina razaberiva primjena mojih darova mora biti smatrana sramotnom. I stoga sam naravno, na sve načine, ja sâm odbio priznati postojanje ljudi koji su dodjeljivali priznanja, da tako kažem, nečemu mojem. Istina je da nisu bili spremni prihvatiti sve, a ja sam uvijek otvoreno govorio da će biti sve ili ništa, smještajući se tako definitivno van dosega njihovih eventualnih ustupaka. Što se društva tiče, moji ukusi i moje ideje nisu se promijenili, ostali su suprotstavljeni onome što je to društvo bilo, kao i svemu što je tvrdilo da želi postati.

Leopard umire sa svojim pjegama, a ja nikad nisam kanio, niti vjerovao da sam sposoban poboljšati se. Nikada nisam doista stremio nijednoj vrsti vrline osim možda toj što sam mislio da bi samo neki zločini novog kova, za koje sasvim sigurno nisu mogli znati u prošlosti, mogli ne biti nedostojni mene; te još vrlini da se nakon tako lošeg početka nisam promijenio. U kritičnom trenutku nemira Fronde, Gondi koji je dao tako velike dokaze svojih kapaciteta za rukovanje ljudskim odnosima – naročito u njegovoj omiljenoj ulozi remetitelja javnog mira – sretno je improvizirao ispred Pariškog parlamenta lijep citat koji se pripisuje drevnom autoru, komu su svi uzaludno tražili ime, ali koji je najbolje primijenjen njegovom vlastitom panegiriku: *'In difficillimus Rei publicae temporibus, urbem non deserui; in ratis nihil de publico delibavi; in desperatis nihil timui.'* On ga je sam preveo ovako: 'U lošim vremenima, nikad nisam napustio grad; u dobrima nisam imao interesa, u beznadnim se ničeg nisam plašio.'

II.

Takvi bjehu događaji te zime i tako se svrši druga godina rata čiju povijest piše Tukidid.

.....
Tukidid, Peloponeski rat
.....

U području prokletstva kroz koje je, kao da dovršava svoju izobrazbu, prolazila moja mladost, reklo bi se da su se sastali vjesnici bliske propasti cijelog zdanja civilizacije. Tu su se trajno nalazili ljudi koji su mogli biti definirani samo negativno, iz prostog razloga što nisu imali nikakvo zanimanje, nisu se bavili ikakvim studiranjem, niti su prakticirali neku umjetnost. Brojni su sudjelovali u skorašnjim ratovima, u mnogim vojskama koje su se otimale za kontinent: njemačkoj, francuskoj, ruskoj, vojsci Sjedinjenih Država, dvjema španjolskim vojskama i još nekoliko njih. Ostali, pet ili šest godina mlađi, došli su tu izravno, jer se ideja obitelji počela raspadati kao i sve druge. Nikakva važeća doktrina nije obuzdavala nečije vladanje, niti je ičijem postojanju nudila nekakav iluzorni cilj. Raznolike prakse trenutka uvijek su bile spremne unatoč svemu pokazati svoju mirnu obranu. Nihilizam je brz u moraliziranju čim ga dotakne ideja opravdavanja: jedan je čovjek pljačkao banke, ponoseći se kako ne pljačka siromašne; drugi nikad nije ubio nekog ako nije bio bijesan. Unatoč svoj elokvenciji koju imaju na raspolaganju, to su bili najnepredvidljiviji ljudi, iz sata u sat, i pokatkad prilično opasni. Činjenica da sam prošao kroz jedan takav milje dozvolila mi je reći nekoliko puta, s istim ponosom kao demagog iz Aristofanovih *Konjanika*: 'I ja sam odrastao na ulici!'

Jer razmislimo li bolje, upravo nas je moderna poezija iz posljednjih sto godina dovela ovdje. Nas nekoliko mislilo je da treba u stvarnosti izvršiti njen program, a u svakom slučaju ne raditi ništa drugo. Iznenađujuće je katkad – istini za volju, tek od nedavnog vremena – otkriti atmosferu mržnje i kletve koja me je neprestano okruživala i, koliko je to moguće, prikrivala. Neki misle da je to iz razloga teške odgovornosti koja mi se često pripisivala s obzirom na podrijetlo, ili čak zapovjedništvo pobune u svibnju 1968. Ipak, skloniji sam vjerovati da je ono zbog čega sam tako trajno bio omražen upravo to što sam učinio 1952. Jedna francuska kraljica opomenula je

DEBORD, GUY
Panegirik

UP&UNDERGROUND
Proljeće 2008.

najbuntovnijeg od svojih podanika: 'Već je samo zamišljanje da bi netko mogao biti pobunjenik pobuna'.

Upravo to se desilo. Jedan drugi preziratelj svijeta koji je govorio da je kralj Jeruzalema, podsjetio je na suštinu problema, gotovo baš ovim riječima: Duh se kovitla sa svih strana i vraća se sebi u dugim kruženjima. Sve revolucije ulaze u povijest, a povijest se uopće ne preljeva; rijeke revolucija vraćaju se odakle su došle, da bi opet tekle.

Uvijek je bilo umjetnika i pjesnika sposobnih da žive u nasilju. Nestrpljivi Marlowe umro je s bodežom u ruci, svađajući se oko računa. Uvriježeno se smatra da je Shakespeare mislio na iščeznuće svog rivala kad je napisao, a da se nije plašio da će mu prigovoriti za nezgrapnost, ovu šalu u *Kako vam drago*: 'gore mu je nego da dobije veliki račun u kakvoj prčvarnici'. Fenomen koji je ovaj put apsolutno nov, a naravno ostavio je malo traga, taj je da je jedini princip prihvaćen od svih upravo to da ne može više biti poezije ni umjetnosti i da treba pronaći nešto bolje.

Imali smo neke zajedničke crte s privrženicima opasnom životu koji su živjeli točno petsto godina prije nas, u istom gradu, na istoj strani rijeke. Jasno da se ne mogu uspoređivati s nekim tko je ovladao svojom umjetnošću kao François Villon. I nisam se također poput njega nepopravljivo upustio u veliko razbojništvo: konačno, nisam imao tako dobru fakultetsku izobrazbu. Ali postojao je taj 'plemeniti čovjek' među mojim prijateljima koji je bio potpuni ekvivalent Régnier de Montignya, postojalo je i mnogo drugih buntovnica osuđenih na loše svršetke; i zadovoljstva i sjaj svih tih izgubljenih protuha koji su nam radile društvo u našim ozloglašanim okupljalištima, i koje nisu bile jako različite od Marion l'Idole ili Catherine, Biétrix i Bellet. Reći ću što smo bili u urotničkom žargonu Villona koji već odavno nije tajni jezik. Naprotiv, uvelike je shvatljiv upućenima. Ali umetnut ću neizbježnu krimološku dimenziju u utješnu filološku distancu:

J'y 'ai connu quelques sucs que rebignait le marieux, froarts et envoyeurs; très sûres louches comme assoses, n'étant à juc pour aruer à ruel; souvent greffis par les anges de la marine, mais longs pouvant babigner jusqu'à les blanchir. C'est là que j'ai appris comment être beau soyant, à ce point qu'encore icicaille, sur de telles questions, je préfère rester ferme en la mauhe. Nos hurteries et

nos gaudies sur la dure se sont embrouées. Pourtant, mes contres sans caire qui entervaient si bien ce monde gaille-ur, je me souviens vivement d'eux: quand nous étions à la mathe, sur la tarde à Parouart.

[Tu sam poznao nekoliko glava koje je vrebao krvnik: lopovi i ubojice. U njih se moglo pouzdati kao u ortake, jer nikad nisu oklijevali pribjeći sili. Često ih je hapsila policija, ali vješto su se pravili nevinima, čak ih navodeći na krivi trag. Tu sam naučio kako zavarati ispitivače, a rezultat je da dugo nakon toga, pa čak i ovdje, radije nastavljam šutjeti. Naše nasilje i užitici na zemlji sad su daleko. Ipak, živo se sjećam mojih drugova bez novaca koji su tako dobro razumjeli ovaj prevarantski svijet: kad smo se susretali na sastancima, susretali noć u Parizu.]

Kad je o tome riječ, umišljam si da nisam ništa zaboravio niti naučio. Bilo je hladnih ulica i snijega, nabujalih rijeka. 'U sred kreveta/rijeka je duboka'. Bilo je školarki koje su pobjegle iz škole, ponosnih očiju i slatkih usana, čestih policijskih premetačina, zvuk slapa vremena. 'Nikad više nećemo piti tako mladi'.

Može se reći da sam oduvijek volio strankinje. Dolazile su iz Mađarske ili Španjolske, iz Kine i Njemačke, Rusije i Italije, i ispunjavale radošću moju mladost. A kasnije, kad sam već imao sijedu kosu, izgubio sam ono malo razuma što mi je dugo vrijeme jedva uspjelo namrijeti za djevojku iz Kordobe. Omar Kháyyám, razmislivši puno o tom, morao je priznati: 'Zaista, idoli koje sam volio tako dugo/uništili su moj dobar glas u očima ljudi/utopio sam svoju slavu u plitkoj čaši/i prodao reputaciju za pjesmu'. Tko bolje od mene može osjetiti ispravnost ove opaske? Ali isto tako, tko je više nego ja prezreo ukupnost prosudbi ove epohe i reputaciju koje ona dodjeljuje? Nastavak putovanja postojao je već u njegovu početku.

To se desilo između jeseni 1952. i proljeća 1953. u Parizu, južno od Seine i sjeverno od ulice Vaugirard, istočno od raskrižja Croix-Rouge i zapadno od ulice Dauphine. Arhiloh je napisao: 'Daj nam štogod da pijemo, uzmi crno vino bez da promiješaš talog, jer ostati trijezni na ovoj straži nećemo'.

Između ulice Four i ulice Buci, gdje se naša mladost tako potpuno izgubila, s ispijanjem nekoliko čaša, moglo se sa sigurnošću osjetiti da nam nikad neće ići bolje.

François Villon

253

DEBORD, GUY
Panegirik

UP&UNDERGROUND
Projekte 2008.

III.

Primijetio sam da nam većina onih koji su ostavili memoare nisu prikazali vlastita loša djela ili sklonosti, osim kad su ih slučajno smatrali podvizima ili dobrim instinktima, što se katkad dešavalo.

.....
Alexis de Tocqueville, *Sjećanja*
.....

Nakon okolnosti na koje sam upravo podsjetio, ono što je bez sumnje odredilo cijeli moj život bila je brzo stečena navika pijenja. Vina, žestice, piva; trenuci u kojima su neka od tih pića postala neophodnima i trenuci koji su ucrtavali osnovni tijek i meandre dana, tjedana, godina. Dvije ili tri druge strasti o kojima ću pričati držale su gotovo neprekidno važno mjesto u ovom životu. Ali ova je bila najpostojanija i najprisutnija. Od malo stvari koje su mi se sviđale i koje sam znao dobro raditi, piti je ono što sam zasigurno znao najbolje. Koliko god sam puno čitao, pio sam još više. Pisao sam puno manje nego većina ljudi koji pišu: ali pio sam puno više nego većina ljudi koji piju. Mogu se ubrojiti u one o kojima je Baltasar Gracián, misleći na elitu zamjetljivu jedino među Nijemcima – ali ovdje vrlo nepošteno na štetu Francuza, kao što se nadam da sam pokazao – mogao reći: 'Ima onih koji su se opili samo jednom, ali to je trajalo cijeli život'.

Nadalje, pomalo sam iznenađen, ja, koji sam tako često čitao o sebi najekstravagantnije klevete ili vrlo nepravedne kritike koje su se nakupile u cijelih trideset godina, da nikad nijedan nezadovoljnik nije od mog pijanstva načinio, barem implicitno, argument protiv mojih skandaloznih ideja; jedina zakašnjela iznimka je spis nekoliko mladih drogeraša u Engleskoj, koji su oko 1980. otkrili da sam otupio od alkohola, pa stoga prestao biti štetan. Ni na jedan trenutak nisam kanio skrivati ovu prijepornu stranu moje ličnosti, i ona je bila izvan sumnje za sve koji su me susreli više nego jednom ili dvaput. Mogu čak napomenuti da mi je dostajalo u svakoj prilici dovoljno malo dana da postanem veoma cijenjen, u Veneciji ili Cadixu, Hamburgu kao i Lisabonu, a od ljudi koje sam poznao tek posjećujući određene kavane.

Najprije sam volio, kao i svi, stanje lagane opijenosti, zatim vrlo skoro volio sam ono što je onkraj žesto-

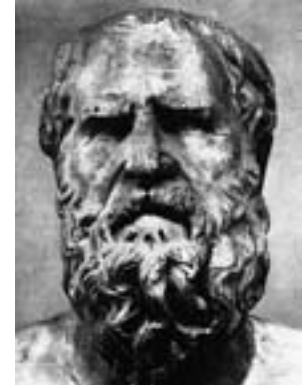
kog pijanstva, kad je taj stadij već prevladan: prekrasan i užasan mir, pravi okus prolaska vremena. Iako sam za prvih decenija pustio da se ukažu tek slabašni znaci, jednom ili dvaput tjedno, činjenica je da sam bio neprestance pijan u periodima od po nekoliko mjeseci, a ostatak vremena još sam puno pio.

Ozračje nereda velike raznolikosti ispražnjenih boca ipak podliježe naknadnoj klasifikaciji. Mogu ponajprije razlikovati pića koja sam pio u zemlji njihova podrijetla od onih koja sam pio u Parizu; ali gotovo sve se moglo naći u Parizu sredinom stoljeća. Posvuda, mjesta se nadalje mogu podijeliti jednostavno na ono što sam pio doma, kod prijatelja, u kavanama, podrumima, barovima, restoranima; ili na ulicama, osobito na terasama.

Sati i promjenjivi uvjeti uvijek imaju odlučujuću ulogu u nužnoj obnovi trenutaka pijančevanja, i svaki od njih donosi razborito prvenstvo između mogućnosti koje se nude. Postoje stvari koje se piju ujutro, i dugo je to bio trenutak za pivo. U *Cannery Rowu* lik koji je očito *connoisseur* podučava da 'ništa nije bolje od prvog jutarnjeg gutljaja piva'. Ali često mi je, još od buđenja, trebala ruska votka. Postoji ono što se pije uz objede, i za vrijeme popodneva koja se protežu između njih. Ima noći za vina, uz žestice, a poslije toga prija još pivo, jer čini žednim. Postoji ono što se pije na kraju noći, u trenutku kad dan ponovno počinje. Shvatljivo je da mi je sve to ostavilo malo vremena za pisanje, a upravo tako i treba biti: pisanje mora ostati rijetko jer prije pronalaska izvrsnosti valja dovoljno dugo piti.

Mnogo sam lutao gradovima Europe i cijenio sam u njima sve što je zasluživalo biti cijenjeno. Popis bi mogao biti opsežan po tom pitanju. Bilo je piva u Engleskoj gdje su miješali blaga i gorka u pintama, velikih vrčeva za pivo u Münchenu; irskih; onda klasičnih, češko pivo iz Pilsena, čudesno baroknog Guezea oko Brise-la, s posebnim okusom u svakoj pivnici koje loše podnose transport, punčeva, akvavita iz Aalborga, Grappa iz Turina, konjak, kokteli, neusporedivi mezcal iz Meksika. Bilo je vina iz Francuske, od kojih najljepša dolaze iz Burgundije, bilo je vina iz Italije, naročito Barolo iz Langhe, Chianti iz Toskane; zatim vina iz Španjolske, Riojas iz Stare Kastilje ili Jumilla iz Murcije.

Imao bih malo bolesti da mi alkohol na kraju nije donio neke: od nesanice preko vrtoglavica, sve do kostonije. 'Lijepo kao drhtanje ruku od alkoholizma' rekao je Lautréamont. Ima dirljivih, ali teških jutara.

Heraklit

Niccolò Machiavelli

‘Bolje je skriti ludilo, ali to je teško u razvratu i pijanstvu’ mislio je Heraklit. A Machiaveli piše Francesku Vettori: ‘Onomu tko bi vidio naša pisma, ...činilo bi se načas da smo ozbiljni ljudi potpuno posvećeni velikim stvarima, da naša srca ne mogu začeti nijednu ideju koja ne bi bila o časti ili veličini. Ali odmah zatim, na drugoj stranici, ti isti ljudi se pojavljuju površni, nepostojani, bludni, potpuno posvećeni taštini. Pa i ako netko ovaj način postojanja prosuđuje nedostojnim, ja ga nalazim pohvalnim jer imitiramo prirodu koja je promjenjiva’. Vauvenargues je formulirao odveć zaboravljeno pravilo: ‘Kako bismo nekog autora odredili kao kontradiktornog, treba biti nemoguće izmiriti ga sa samim sobom’.

Uostalom, neki od mojih razloga da pijem su časnici. Mogu, poput Li Poa, priznati ovo plemenito zadovoljstvo: ‘Već trideset godina skrivam svoju slavu u krčmama’.

Većina vina, gotovo sve žestice i sva piva koja ovdje prizivam u sjećanje, danas su potpuno izgubila okus, ponajprije na globalnom tržištu, zatim lokalno: s napretkom industrije, kao i s nestankom ili ekonomskom preobrazbom društvenih klasa koje su dugo ostajale neovisne u velikoj industrijskoj proizvodnji, pa onda i igrom raznih državnih odredbi koji zabranjuju gotovo sve što nije proizvedeno industrijski. Boce su, da bi se nastavile prodavati, vjerno zadržale etikete, a ova točnost pothranjuje uvjerenje da ih se, onakve kakve su bile, može fotografirati, ali ne više i piti.

Ni ja ni ljudi s kojima sam pio nismo se ni u jednom trenutku osjećali posramljenima zbog naše neumjerenosti. Na ‘banketu života’, barem tamo dobri uzvanci, sjedili smo bez da smo i na tren pomislili da to što pijemo s takvom rasipnošću neće konačno biti nadomješteno za one koji dolaze poslije nas. U sjećanju pijanaca, nitko nikad nije zamislio da će doživjeti da piće iščezne sa svijeta prije onih koji piju.

IV.

Istina je da je sam Julije Cezar napisao svoje podvige; ali skromnost ovog heroja u njegovim komentarima jednaka je njegovoj vrlini; čini se da se prihvatio pisanja tog djela samo da budućim generacijama ne ostavi mogućnost laskanja po pitanju njegove povijesti.

.....
Baltasar Gracian, *L'homme universel*
.....

Dovoljno sam dobro poznao svijet, njegovu povijest i zemljopis, izgled i one koji ga nastanjuju, i naročito ‘što je suverenost, koliko vrsta suverenosti ima, kako se stječe, čuva i gubi’.

Nisam imao potrebu putovati daleko, ali razmatrao sam stvari s određenom ozbiljnošću, posvećujući im u punoj mjeri mjesec i godine koje se činilo da zaslužuju. Najveći dio vremena živio sam u Parizu, točnije unutar trokuta određenog presjekom ulica Saint-Jacques i ulice Royer-Collard, ulica Saint-Martin i ulice Grenet, ulice Bac i ulice Commailles. Zapravo sam provodio dane i noći u tom ograničenom prostoru, te također u uskoj rubnoj granici koja je u neposrednom produžetku, češće na istočnoj, a rjeđe na sjeverozapadnoj strani.

Ne bih nikad, ili gotovo nikad napustio ovo područje koje mi je savršeno odgovaralo, da me neke povijesne nužnosti nisu obvezale da ga napustim. U mladosti uvijek nakratko, kad se trebalo odvažiti na nekoliko uzgrednih prepada u inozemstvo tek da ponesem prekratno nešto dalje; ali odmah zatim puno duže, onda kad je grad bio opustošen, a život kakav se tamo vodio potpuno razoren. To se desilo počevši od 1970.

Vjerujem da je ovaj grad razoren nešto prije svih ostalih jer njegove uvijek ponovno započete revolucije tek bi odveć uznemirile i šokirale svijet, te bi potom uvijek nesretno propadale. Konačno su nas onda kaznili potpunim uništenjem poput onog kojim su negda prijetili Manifest iz Brunswicka ili govor žirondinca Isnarda: u cilju da se pokopa toliko zastrašujućih uspomena i veliko ime Pariza. (Nečasni je Isnard, predsjedajući Konvencijom u svibnju 1793. imao drskosti izjaviti, preuranjeno ipak: ‘Ako se, velim vam, u ovim stalnim ustancima pokušava napasti narodno predstavništvo, izjavljujem u ime

DEBORD, GUY
Panegirik

UP&UNDERGROUND
Proljeće 2008.

cijele Francuske, *Pariz će biti uništen; a uskoro se na obalama Seine istraživati je li ovaj grad ikad postojao.*')

Tko vidi obale Seine, vidi i naše patnje: tu se nalaze tek nataložene kolone mravinjaka motoriziranih robova. Povjesničar Guichardin koji je doživio kraj slobode Firence, zapisao je u svom *Mementu*: 'Svi gradovi, sve države, sva kraljevstva su smrtna; svi će jednog ili drugog dana, prirodnom ili nesrećom doći do svog krajnjeg roka i morati svršiti; tako svaki građanin koji vidi rušenje i pad svoje domovine, ne treba žaliti tu domovinu i nevolju koja ju je ovaj put snašla, nego treba plakati nad vlastitom nesrećom, jer gradu se desilo to što mu se u svakom slučaju trebalo desiti, ali prava je nesreća roditelji u trenutku kad se morala desiti ta katastrofa.'

Moglo bi se čak vjerovati, unatoč bezbrojnim prethodnim svjedočanstvima iz povijesti i umjetnosti, da sam bio jedini koji je volio Pariz; ponajprije jer nisam vidio da itko osim mene reagira po tom pitanju u odurnim 'sedamdesetim godinama'. Ali saznao sam potom da je Louis Chevalier, stari povjesničar Pariza, objavio, bez da se o tom puno priča, *L'assassinat de Paris*. Možemo dakle pobrojati barem dva pravednika u tom gradu, u tom trenutku. Nisam više htio gledati to poniženje Pariza. Zapravo, treba pripisati malo važnosti mišljenju onih koji osuđuju nešto, a nisu učinili sve što treba da se to uništi i a ne uspjehi u tomu, sve da se učine toliko stranim tomu koliko to još imaju mogućnosti biti. Chateaubriand je primijetio, sve u svemu prilično točno: 'Među modernim francuskim autorima iz mog vremena, jedini sam čiji život podsjeća na vlastita djela'. U svakom slučaju, i ja sam sasvim sigurno živio kako sam rekao da valja živjeti; a to je možda još čudnije, među ljudima mog vremena, koji su se svi činili da vjeruju da trebaju živjeti samo po uputama onih koji drže postojeću ekonomsku produkciju i moć komuniciranja kojom je ova oboružana. Živio sam u Italiji i Španjolskoj, i prvenstveno u Firenci i Sevilji – u Babilonu, kako se govorilo u zlatnom dobu – ali i u drugim gradovima koji su još živjeli, pa i na selu. Tako sam proživio nekoliko ugodnih godina. Puno kasnije, kad je plima uništenja, zagađenja i krivotvorenja zahvatila čitavu površinu svijeta, te isto tako prodrla u sve njegove dubine, mogao sam se vratiti na ruševine koje su ostale od Pariza, jer nigdje i nije ostalo ništa bolje. U ujednačenu svijetu, ne može se otići u prognostvo.

Što sam radio sve to vrijeme? Nisam puno držao do tog da se klonim nekih opasnih susreta, a za neke se može čak reći da sam ih hladnokrvno tražio.

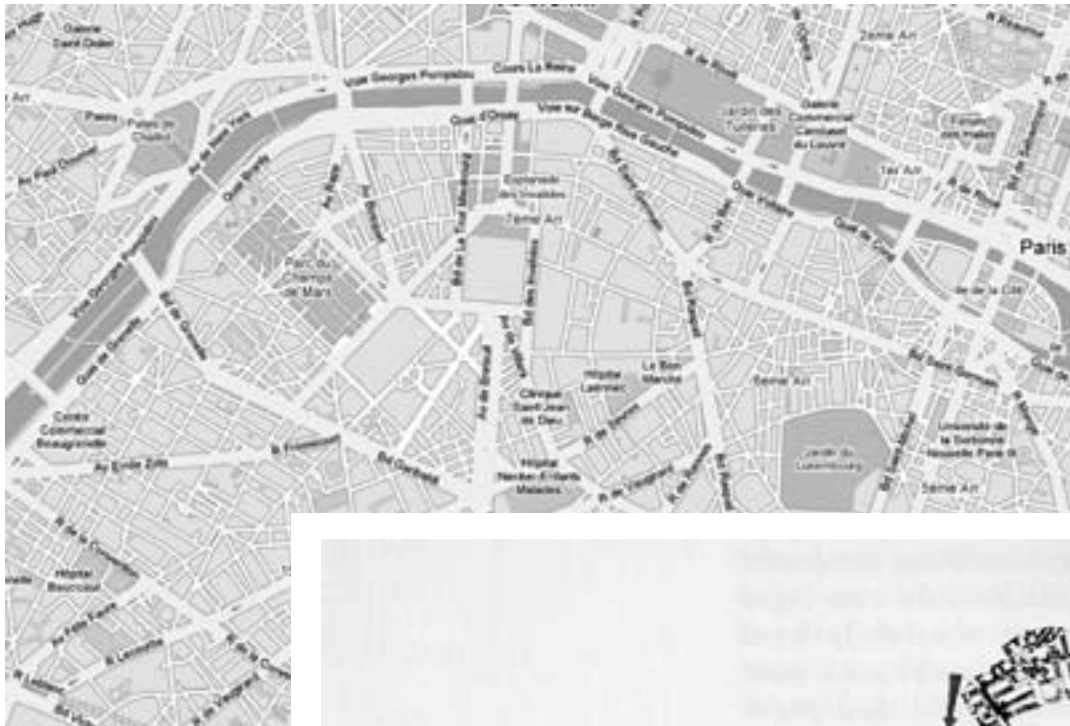
U Italiji doista nisam bio rado viđen od svijetu: ali srećom mogao sam upoznati '*sfacciate donne fiorentine*' za vrijeme mog života Firenci, u kvartu Outre-Arno. Jedna mala Firentinka bila je tako graciozna. Navečer bi prelazila rijeku na putu za San Frediano. Neočekivano sam se zaljubio, možda zbog lijepog gorkog osmijeha. Sve u svemu, rekao sam joj: 'Prekinite tišinu, jer dolazim pred vas kao stranac i putnik. Dajte mi neko osvježenje prije nego odem i ne bude me više'. U tom trenutku, još jednom, Italija se gubila: valjalo se opet dovoljno udaljiti od tih zatvora u kojima su ostali oni koji su odveć zakasnili na firentinske svetkovine.

Mladi Musset istaknuo se negda ovim nepromišljenim pitanjem: 'Jeste li vidjeli, u Barceloni, Andaluzanku osunčanih grudi?' O da!, moram reći još od 1980. Sudjelovao sam u ludostima Španjolske, a to je možda bila najveća. Ali u drugoj se zemlji pojavila ta nepopravljiva princeza s divljom ljepotom i njenim glasom. '*Mira como vengo yo*' govorila je istinito pjesma koju je pjevala. Tog dana nismo više slušali. Dugo sam volio tu Andaluzanku. Koliko dugo? 'Vrijeme proporcionalno našem uzaludnom i bijednom trajanju', kaže Pascal.

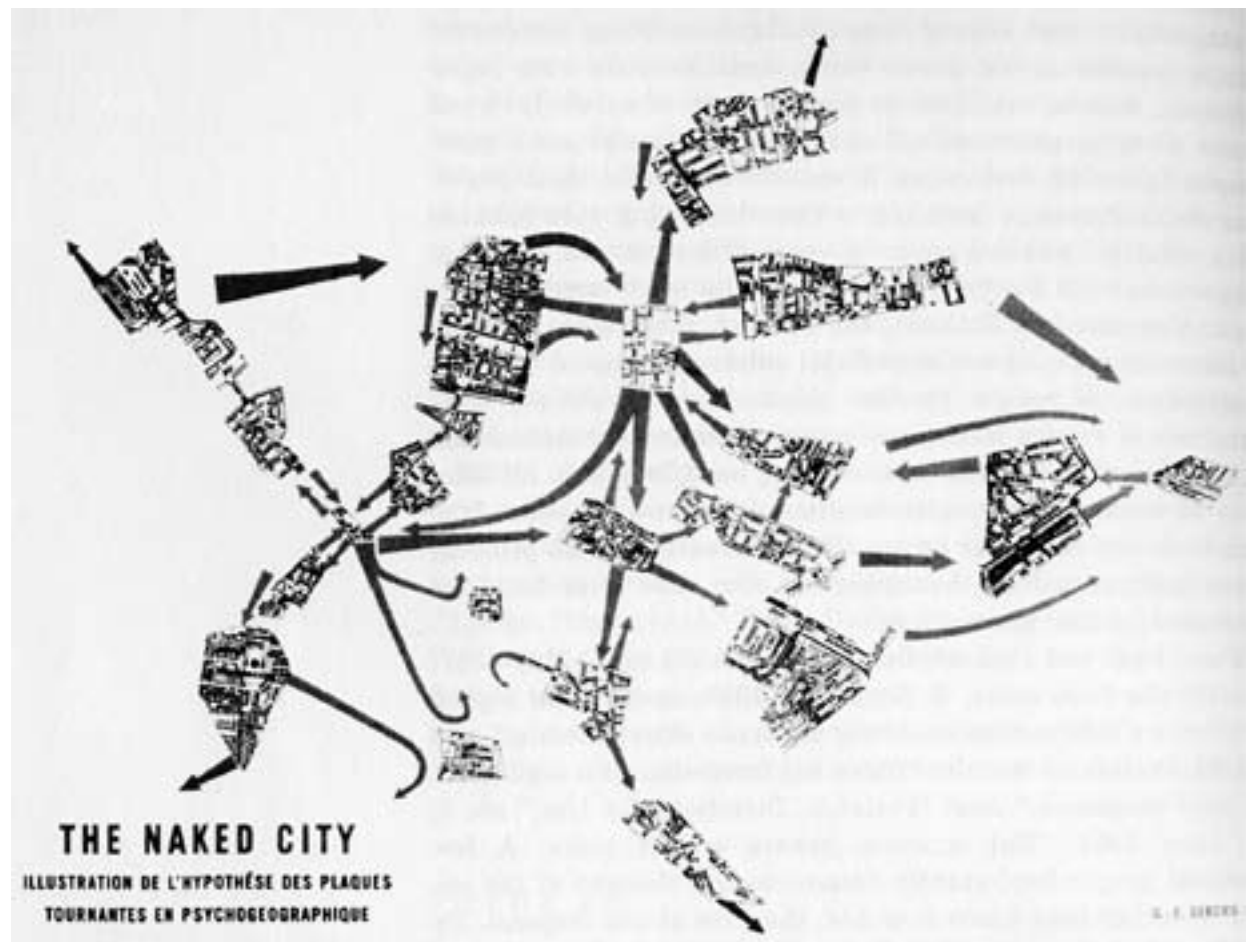
Boravio sam čak u nepristupačnoj kući okruženoj drvećem, daleko od sela, u krajnje neplodnoj brdovitoj regiji, u dnu opustošene Overnje. Tu sam proveo nekoliko zima. Snijeg je padao po cijele dane. Vjetar bi ga gomilao u smetove. Pregrade su štatile cestu od njega. Unatoč vanjskim zidovima, snijeg se gomilao u dvorištu. Nekoliko cjepanica gorjelo je u kaminu.

Činilo se da se kuća otvara izravno k Mliječnom putu. Noću bi bliske zvijezde jednog trenutka snažno sjajile, a već slijedećeg mogle bi biti zagašene prolaskom lagane magle. Tako i naši razgovori i naše proslave, naši sastanci i naše postojane strasti.

Bila je to zemlja olujâ. Primicale bi se bešumno, najavljene kratkim prolaskom vjetra koji je vijugao kroz travu, ili nizom iznenadnih bljeskova na horizontu; zatim bi se razularili gromovi i munje koji su nas također još dugo tukli kao topovima u opkoljenoj tvrđavi. Tek jednom sam noću vidio da grom udara sasvim blizu mene: nije se čak moglo ni vidjeti gdje je udario, cijeli se pejzaž jednako rasvijetlio u jednom iznenađujućem trenutku. Ništa u umjetnosti nije mi ostavljao takav utisak

“Najveći dio vremena živio sam u Parizu, točnije unutar trokuta određenog presjekom ulica Saint-Jacques i ulice Royer-Collard, ulica Saint-Martin i ulice Grenet, ulice Bac i ulice Commailles. Zapravo sam provodio dane i noći u tom ograničenom prostoru, te također u uskoj rubnoj granici koja je u neposrednom produžetku, češće na istočnoj, a rjeđe na sjeverozapadnoj strani.”

257

DEBORD, GUY
Panegirik

UP&UNDERGROUND
Proljeće 2008.

bespovratnog bljeska, osim proze koju je Lautréamont upotrijebio u programatskom izlaganju koje je nazvao *Poésies*. Ali ništa drugo, ni bijela Mallarméova stranica, ni bijeli kvadrat na bijeloj pozadini Maljeviča, pa čak ni zadnje Goyine slike, gdje crnilo preplavljuje sve, kao što Saturn glođe svoju djecu.

Siloviti vjetrovi, koji su se u svakom trenutku mogli dići iz jednog od tri smjera, tresli su drveće. Oni iz sjevernih stepa, raspršeniji, povijali su se i vibrirali kao brodovi iznenađeni usidreni u otvorenoj luci. Zbijeno drveće štittilo je brežuljak, podupiralo se u svom otporu, a prvi red je uvijek razbijao udare neumornog zapadnog vjetra. Još dalje, red drveća raspoređen u kvadrat, preko cijelog polukruga brežuljka, podsjećao je na čete na šahovskoj ploči na nekim prizorima bitaka iz XVIII stoljeća. A ove navale, gotovo uvijek uzaludne, nekad bi napravile proboj rušeci jedan red. Nagomilani oblaci prelazili su nebo u trku. Promjena vjetra mogla ih je natjerati u bijeg, a druge oblake za njima u potjeru.

Bilo je također u hladnim jutrima svih ptica zornica, savršene svježine zraka, i ona prodorna nijansa nježno-zelene koja pređe preko na drveća, u treperavom svjetlu izlazećeg sunca ispred njih.

Tjedni su prolazili nezamjetno. Jednog dana, izgled jutra navijestio je jesen. Drugi put je, velikom slatkoćom zraka koja se mogla okusiti, najavio kao brzo a uvijek održano obećanje, 'dah proljeća'.

Nekomu tko je, tako bitno i trajno kao ja, bio čovjek ulica i gradova – ovdje valja cijeniti stupanj do kojeg moje preferencije ne iskrivljuju odveć moje prosudbe – priliči napomenuti da mi šarm i sklad ovih nekoliko sezona veličanstvene izolacije nisu promakli. Bila je to zabavno i impresivno samotnjaštvo. Ali zapravo nisam bio sâm: bio sam s Alice.

Usred zime 1988., noću, na trgu Missions Étrangères, jedna je sova tvrdoglavo ponavljala svoje dozivanje, vjerojatno prevarena poremećenom klimom. I neobični niz susreta s Minervinom pticom, njen izraz iznenađenosti i gnjeva, nimalo mi nisu izgledali kao da čine aluziju na nerazumno držanje ili razne zabludjelosti mog života. Nikad nisam razumio kako je mogao biti drugačiji, niti kako je mogao biti opravdan.

V.

Budući da sam pismen i doista kultiviran čovjek, i u tom smislu džentlmen, pretpostavljam da se mogu smatrati nedostojnim članom te loše definirane klase koja se zove džentlmeni. Dijelom jer tako smatraju moji bližnji, dijelom iz razloga što vidljivo nemam zanimanje ni zaposlenje.

.....
Thomas de Quincey *Les Confessions*
.....

Stjecajem okolnosti, sve što sam činio bilo je označeno urotničkim. Puno novih zanimanja u ovoj epohi stvoreno je po velikoj cijeni samo u svrhu pokazivanja kakvu je ljepotu odnedavno uspjelo dostići društvo i kako je ispravno razmišljalo u svim svojim govorima i projektima. A ja sam, bez plaće, prije davao primjer sasvim suprotnog djelovanja, što je neizbježno. Tako sam u mnogim zemljama upoznao ljude koji su s pravom smatrani izgubljenima. Policija ih je motrila. Ovakva specijalizirana misao, koja se može nazvati i policijskim oblikom znanja, izrazila se i povodom mene u *Journal de Dimanche* od 18 ožujka 1984: 'Za mnoge policajce, pripadali oni odjelu za zločine, DST-u ili *Renseignements généraux*, najvažniji trag vodi do kruga okupljenog oko Guy Deborda... Najmanje što se može reći jest da je Guy Debord vjeran svojoj legendi: nije se uopće pokazao brbljavim'. Ali već, u *Le Nouvel Observateuru* iz 22 svibnja 1972.: 'Autor *Društva spektakla* činio se uvijek diskretnom ali neprijepornom glavom... u središtu promjenjive konstelacije briljantnih subverzivnih zavjerenika Situacionističke internacionale, neka vrsta hladnog igrača šaha, rigorozno vodi partiju u kojoj je predvidio svaki potez. Okružuje se ljudima od talenta i dobre volje, prikrivajući autoritet. Rješava ih se s nonšalantnom virtuoznošću, manevrira svojim pratiocima kao naivnim pijunima, raskrčujući šahovsku ploču potez za potezom, bivajući konačno jedinim gospodarom, uvijek dominirajući igrom'.

Moja vrsta duha vodi me ponajprije da se čudim nad ovim, ali valja priznati da mnoga iskustva života tek potvrđuju i ilustriraju najkonvencionalnije ideje, koje se već moglo susresti u brojnim knjigama, ali bez da se u njih povjeruje. Kad evociramo vlastite spoznaje, nije

nužno u svakom detalju tražiti sasvim novo zapažanje ili iznenađujući paradoks. Stoga, istini za volju, treba napomenuti da mi se, nakon svega, engleska policija učinila najsumnjičavijom i najpristojnijom, francuska najopasnije uvježbanom u historijskoj interpretaciji, talijanska najciničnijom, belgijska najprostijom, njemačka najarogantnijom; a španjolska se pokazala najmanje racionalnom i najnesposobnijom.

Općenito je tužna kušnja za autora koji piše donekle kvalitetno, i dakle zna što znači govoriti, kad mora pročitati i pristati potpisati vlastite odgovore u izjavi za sudsku policiju. Ponajprije, ukupan razgovor usmjeren je pitanjima ispitivača koja uglavnom nisu spomenuta, i ne dolaze nevino, kao što se nekad želi prikazati, iz jednostavne logike precizne informacije, ili iz jasnog razumijevanja. Odgovori koji se uspiju formulirati teško da su bolji od njihovog sažetka, izdiktiranog od najviše rangiranog policajca, pa napisanog otprilike i s vidljivom nezgrapnošću. Ako je i imperativ – a mnogi nevini naravno nisu toga svjesni – učiniti da se precizno ispravi svaki detalj na koji je s nesnosnom nepouzdanošću prevedena izražena misao, onda treba brzo odustatu od toga da se spontano izrečena misao nanovo prepíše u prikladnom i zadovoljavajućem obliku, jer će se tako udvostručiti broj ionako zamornih sati, a to će i najvećem puristu izbiti volju da to bude. Izjavljujem dakle ovdje da moji odgovori policiji ne smiju naknadno biti objavljeni u mojim kompletnim djelima zbog skrupula forme, iako sam bez ustručavanja potpisao istinit sadržaj.

Imajući zahvaljujući jednoj od rijetkih pozitivnih crta mog nižeg obrazovanja smisao za diskreciju, ponekad sam prepoznao nužnost da je pokažem nešto izraženiju. Broj korisnih navika postao je tako za mene druga priroda, reći ću to da ništa ne ustupim mjesta zlobnicima za eventualnu tvrdnju da je u pitanju sama moja priroda. Po bilo kojem predmetu, vježbao sam biti čim manje zanimljiv kad bi to značilo da su veće šanse da ću biti saslušan. U nekoliko sam slučajeva ugovorio sastanke ili dao svoje mišljenje u pismima osobno adresiranim na prijatelje, a skromno se potpisujući slabo poznatim imenima koja su figurirala u krugovima oko nekih poznatih pjesnika, na primjer Colin Decayeux ili Guido Calvacanti. Ali nikad se nisam, to je sigurno, toliko unizio da objavim bilo što pod pseudonimom, usprkos tomu što je nekoliko najmljenih klevetnika s

izvanrednom drskošću katkad insinuiralo u tisku, ipak ograničavajući se oprezno na najapstraktnije općenitosti.

Dozvoljeno je, ali ne i poželjno pitati se što pozitivno može donijeti jedno takvo opredjeljenje da se opovrgnu svi autoriteti. 'Nikad ne tražimo stvari, nego potragu za stvarima': odavno je utvrđena istinitost. 'Draži je lov nego lovina...'

Naša era tehničara preobilno koristi poimeničeni pridjev 'profesionalac', izgleda kao da vjeruje da je u njemu pronašla neku vrstu jamstva. Naravno, ako netko ne razmotri moje prihode nego tek kompetenciju, nitko neće sumnjati da sam bio pravi profesionalac. Ali čega? To će ostati moja misterija, u očima sramotnog svijeta.

Gospoda Blin, Chavanne i Drago koji su 1969. zajedno objavili *Traité du Droit de la Presse*, u poglavlju koje se tiče 'Opasnosti apologije', zaključuju s autoritetom i iskustvom koji mi daju sretno misliti da im valja pokloniti puno povjerenja: 'Učiniti apologiju od jednog kažnjivog djela, predstaviti ga kao slavno, zaslužno ili dopušteno može imati znatnu moć uvjeravanja. Pojedinci slabe volje koji čitaju takve apologije osjetit će se ne samo unaprijed odriješeni krivnje ukoliko počine takva djela, nego će još u počinjenju tih djela vidjeti priliku da postanu poznate ličnosti. Poznavanje kriminalne psihologije pokazuje opasnosti apologije'.

DEBORD, GUY
Panegirik

UP&UNDERGROUND
Proljeće 2008.

VI.

I kad pomislim na te ljude koji hodaju jedan uz drugog na dugo i mučno putovanje, da bi došli zajedno na isto mjesto na kojem će dospjeti u tisuće opasnosti da bi dosegli velik i plemenit cilj, ta razmišljanja dodaju slici smisao koji me duboko uzdrma.

.....
Carl von Clausewitz, *Pismo iz 18. rujna 1806.*
.....

Mnogo sam se zanimao za rat, teoretičare strategije, ali također za sjećanja na bitke, ili tako puno drugih razdora koje povijest spominje, vrtloga na površini rijeke vremena. Nije mi nepoznato da je rat područje opasnosti i razočarenja, možda čak i više nego druge strane života. No ta spoznaja ipak nije umanjila privlačnost koju osjećam baš za tu stranu.

Studirao sam dakle logiku rata. Osim toga, uspio sam, ima već dugo, predstaviti njegove osnovne pokrete u prilično jednostavnoj šahovskoj ploči: snage koje se sukobljuju, i kontradiktorne nužnosti koje se nalažu djelovanjima svake od dvije strane. Igrao sam tu igru i iskoristio neke lekcije u često teškom upravljanju mojim životom – postavio sam si pravila igre i u životu i slijedio sam ih. Iznađenja se u *Kriegsregeln* čine neiscrpnim; plašim se da je to je možda jedino od mojih djela kojemu će se netko usuditi dati određenu vrijednost. Jesam li dobro iskoristio ta znanja, ostavit ću drugima da zaključuje.

Valja priznati da smo mi koji smo mogli učiniti čuđa s pisanjem, često pokazivali tek najmanje dokaze vještine zapovijedanja u ratu. Poteškoće i razočarenja na ovom području više se i ne broje. Kapetan Vauvenargues po povlačenju iz Praga marširao je s trupama u žurbi u jedinom još uvijek otvorenom pravcu. 'Glad i nered marširaju njihovim odbjeglom stopama; noć ovija njihove korake, smrt ih slijedi u tišini... Vatre zapaljene na ledu osvjetljaju njihove posljednje trenutke; zemlja je njihov zastrašujući krevet'. A Gondi je bio potresen kad je vidio kako se postrojba u koju je unovačen vraća na mostu Antony, kad je čuo kako to rasulo nazivaju 'Prvi Korinćani'. Charles d'Orleans bio je prethodnica u nesretnom napadu na Azincourt, prorešetanu strelicama,

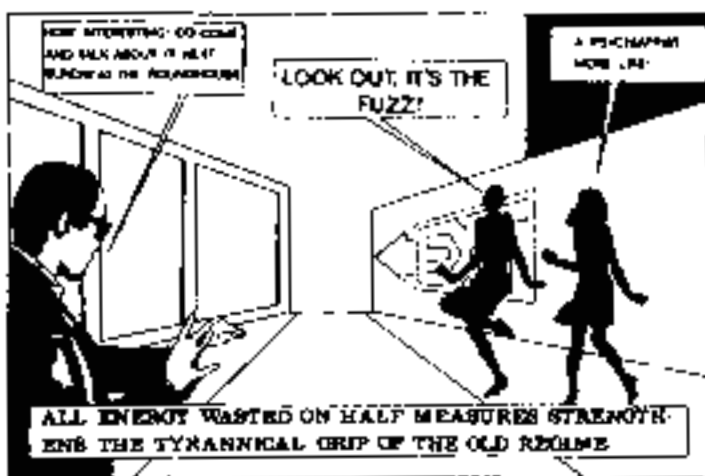
na kraju sasvim skršenu moglo se vidjeti 'cijela ta plemenita konjica i Francuske kojih je naspram Engleza bilo deset naprama jednog, tako poraženu'; morao je ostati dvadeset i pet godina u zarobljeništvu Engleza, malo bivajući zadovoljan manirama druge generacije po povratku. ('Dosadio sam svijetu, a i on je meni'). A Tukidid je nažalost došao nekoliko sati prekasno, s odredom kojim je zapovijedao, da spriječi pad Amfipolisa, te je mogao izbjeći neke od brojnih posljedica katastrofe odvođeci pješadiju u Eion, koji se sačuvao. I sam Clausewitz, marširajući prema Jeni s dobrom vojskom, bio je daleko od toga da očekuje što će ga tamo zateći.

Ali ipak, u bitci kod Neerwindena, u Royal Rousillonu, kapetan Saint-Simon sudjelovao je galantno u pet juriša konjice, prije toga nepokretna izložena puca nju topova neprijatelja čija je tanad odnosila cijele redove, dok su se redovi 'drske nacije' opet postrojavali. A Stendhal, potporučnik 6. dragonske pukovnije, zarobio je austrijsko topništvo. Kad se Cervantes otisnuo na more u bitki kod Lepantea, glava uz glavu s dvanaest ljudi, bio je nepokolebljiv u tom da brani zadnju utvrdu svoje galije, kad su Turci navalili. Kažu da je Arhilok bio vojnik po zanatu. A kad su florentinski konjanici navalili u Campaldino, Dante je ubio svog čovjeka i još je na to dao podsjetiti u petom pjevanju *Čistilišta*: 'I kažem mu: Koja snaga ili koja sudbina/ te odvela tako daleko od Campaldina:/gdje nitko neće prepoznati tvoj grob?'

Povijest je potresna. Ako su se najbolji autori, sudjelujući u bitkama, pokazali manje izvrsnima nego u svom pisanju, povijest je zauzvrat uvijek nalazila ljude koji su imali smisao za sretnu formulu da nam priopće njene strasti. 'Nema više Vendée', pisao je general Westerman na Konvenciji u studenom 1793., nakon pobjede kod Savenaya. 'Umrlo je pod našim sabljama sa svojim ženama i djecom. Upravo sam je pokopao u šumama i močvarama Savenaya. Satrli smo njenu djecu kopitima naših konja, masakrirali žene koje, barem tamo, neće više rađati razbojнике. Nemam niti jednog zarobljenika. Sve sam istrijebio... Ne uzimamo zarobljenike, jer bi im trebalo dati kruh slobode, a sažaljenje nije revolucionarno'. Nekoliko mjeseci kasnije Westerman je bio smaknut s dantonistima, poniženima imenom 'Indulgents'. Nekoliko dana prije pobune 10. kolovoza 1792. časnik švicarske garde, koja je ostala zadnjim braniteljem monarhove osobe, iskreno je u jednom pismu prenio osjećaje svojih drugova: 'Svi smo rekli da ukoliko dođe

Carl von Clausewitz

do nevolje za kralja, a najmanje šesto crvenih kaputa ne leži ispred njegova stubišta, bili bismo obeščašćeni'. Nešto više od šesto stražara bilo je konačno ubijeno kad je isti Westerman, koji je najprije pokušavao onesposobiti vojnike, približavajući se sam do kraljeva stubišta, i govoreći im njemački, shvatio da ima samo zadati udarac.

U Vendée koja se još borila, *Pjesma za okupljanje Šuana u slučaju rasula* jednako tvrdoglavo je glasila: 'Imamo samo jedan život/dugujemo ga časti/njenu zastavu treba slijediti...' Za vrijeme meksičke revolucije, pristaše Franciska Ville su pjevale: 'Od slavne Divizije sa Sjevera/ostalo nas je tek nekoliko/nastavljamo prelaziti planine/da svugdje nalazimo nekog da se borimo'. A američki dobrovoljci bataljuna Lincoln pjevali su 1937.: 'Ima dolina u Španjolskoj koja se zove Jarama/to je mjesto koje jako dobro poznajemo/tu smo izgubili svoju mladost/ali i velik dio svoje starosti'. Pjesma Nijemaca iz Legije Stranaca prenosi još hladniju melankoliju: 'Anne Marie, kuda ideš po svijetu? Idem u grad gdje su vojnici'. Montaigne je imao svoje citate, ja imam svoje. Vojnike obilježava prošlost, ali nikakva budućnost. Tako nas njihove pjesme mogu dirnuti.

Pierre Mac Orlan u svojim *Villes* prisjetio se napada na Bouchavesne povjerenog mladim protuhama koji su služili u francuskoj vojsci, zakonom određenim bataljunima lake pješadije u Africi: 'Na putu za Bapume, nedaleko od Bouchavesne i Rancourta, gdje su Joyeux otkupljivali svoje grijehе u nekoliko sati, uspinjući se na brežuljak u šumama Berlingota, vidio se Picardie s rastrganom odjećom'. Na nasuprotnim kosinama rečenice, s tako vještom nespretnošću koja se nadvija nad tim brežuljkom, prepoznaje se uspomena i njeni naslagani smislovi.

Herodot izvješćuje da u Termopilskom klancu, gdje Leonidine čete bjehu potpuno uništene na kraju njihove korisne akcije održanja položaja, uz napis koji evocira bitku bez nade 'četiri tisuće muškaraca s Peloponeza ili onog od Tri Stotine koji govore Sparti da počivaju ondje 'poslušni njenim naredbama', vrač Megistas počašćen je posebnim epitaфом: 'Vrač je dobro znao da je smrt tu/ali odbio je napustiti spartanskog vođu'. Nije nužno biti vrač da bi se znalo da ne postoji dobar položaj koji ne može biti prevrnut višom silom; ili čak može biti potopljen frontalnim napadom.

Ali dobro je biti ravnodušan spram ovih vrsta znanja u određenim slučajevima. Svijet rata ima barem tu prednost da ne ostavlja mjesta glupavim brbljanjima optimizma. Dobro se zna da će na kraju svi umrijeti. Koliko god lijepa obrana bila u svemu ostalom, kako to Pascal otprilike kaže, 'posljednji čin je krvav'.

Koje otkriće se još može očekivati u ovom području? Telegram kralja Prusije kraljici Augusti na večer bitke kod Saint-Privatea rezimira većinu ratova: 'Čete su pokazale čuda od srčanosti protiv jednako neustrašivog neprijatelja'. Poznat je kratki tekst naredbe, koji je neprilično prenio jedan časnik, a koja je poslala Laku četu u smrt 25. listopada 1854. u Balaklavi: 'Lord Raglan se nada da će vidjeti konjicu kako brzo napreduje prema frontu i sprečava neprijatelja da odnese topove'. Istina je da je ovaj citat ponešto neprecizan, ali što god je rečeno, nije manje razumljiv niti više pogrešan od mnoštva planova ili naredbi koji su vodili povijesne pothvate prema nesigurnim svršecima ili neizbježno zlokočnim ishodišima. Zabavno je vidjeti kako nadmoćno si izgledaju novinari ili akademski mislioci kad izražavaju mišljenje o tome što su bili ciljevi vojnih operacija. Budući da su rezultati poznati, potreban im je barem jedan trijumf da se suzdrže od ruganja i ograniče se na primjedbe o nepotrebno velikom prolijevanju krvi, i relativnim granicama postignutom uspjehu u usporedbi s onim što je moglo biti postignuto da su postupili inteligentnije. Isti ti još uvijek slušaju najgore vizionare tehnologije i sve himere ekonomije, ni ne pomišljajući na to da promotre rezultate.

Masséna je imao pedeset i šest godina kad je rekao da zapovijedi iscrpljuju, govoreći ispred svog voda kada je bio zadužen da vodi osvajanje Portugala: 'U našem se zanimanju ne živi dvaput, ne više nego na zemlji'. Vrijeme ne čeka. Genova se ne brani dvaput, nitko nije dvaput uzburkao Pariz. Kserks je, dok je njegova vojska prelazila Helespont, u jednoj jedinjoj rečenici možda formulirao prvi aksiom koji je u suštini svakog strateškog rasuđivanja, objasnivši svoje suze: 'Mislio sam na tako kratko vrijeme čovjekova života, jer u svom tom mnoštvu pred našim očima niti jedan čovjek neće biti živ za stotinu godina'.

Saint-Simon

VII.

Ali ako ovi Memoari ikad ugledaju svjetlo dana, ne sumnjam da će izazvati nečuven revolt... i kako u vremenu u kojem pišem, pogotovo na kraju, sve postaje dekadencija, zbrka, kaos, koji od tad samo raste, i kako ovi Memoari odišu tek redom, pravilom, istinom, određenim principima, i otkrivaju sve što je tomu suprotno i što sve više vlada nad najvećim nezalicama, ali najvećim autoritetom, otpor protiv ovog zrcala istine mora da će biti opći.

.....
Saint-Simon, Memoari
.....

U opisu *Seoskog života u Engleskoj* kojeg je Howitt objavio 1840. zaključuje se, ističući bez sumnje prekomjerno poopćeno zadovoljstvo: 'Svaki čovjek koji ima smisla za užitek postojanja treba zahvaliti nebu što mu je dozvolilo živjeti u takvoj zemlji, u takvoj epohi'. Ali nasuprot tomu, naša epoha ne riskira o životu koji se tu vodi jasno izraziti opće gađenje i početak užasa koji se osjećaju na tako puno područja. Osjećaju se, ali nikad ne dovode do krvavih pobuna. Razlozi tomu su jednostavni. Užitelji postojanja su onedavno redefinirani na autoritaran način – ponajprije u prioritetima, a zatim u ukupnosti supstance. A autoriteti koji su ih redefinirali mogli su podjednako u svakom trenutku odlučiti, a da se nisu morali zamarati bilo kakvim drugim razmatranjem, koja modifikacija je mogla biti najlukrativnije uvedena u tehnike njene proizvodnje, potpuno oslobođene potrebe da ugodi. Po prvi puta, gospodari onog što je učinjeno i onog što je o tom rečeno su isti. Tako je ludilo 'izgradilo svoju kuću na uzvisinama grada'.

Ljudima koji ne posjeduju neprijepornu i univerzalnu kompetenciju, ne predlaže se ništa drugo do da se podvrgnu, bez da dodaju i najmanju primjedbu, po pitanju njihovog osjećaja o užiteljima postojanja, kao da su drugdje odabrali predstavnike svoje podčinjenosti. I pokazali su, rješavajući se tih trivijalnosti za koje su im rekli da nisu vrijedni njihove pozornosti, istu dobroćudnu jednostavnost koju su već dokazali gledajući izdaleka kako odlaze važna dostojanstva života. Kad je 'biti apsolutno moderan' postalo osobit zakon proglašen od tirana, to čega se ovaj čestiti rob plaši više od svega, jest da bi ga se moglo osumnjčiti da je *passéiste*, ostao iza vremena.

Učeniji od mene dobro su objasnili porijeklo tog što se desilo: 'Razmjenska vrijednost uspjela se oblikovati samo kao agens uporabne vrijednosti, ali pobjeda oružjem stvorila je uvjete njezine autonomne vladavine. Mobilizirajući sve ljudske upotrebe i osvajajući monopol na zadovoljavanje potreba, razmjenska vrijednost počela je *upravljati praksom*. Proces razmjene poistovjetio se s ukupnom mogućom upotrebom i sveo upotrebu na milost i nemilost razmjene. Razmjenska vrijednost plaćenik je upotrebne vrijednosti koji na kraju vodi rat za vlastiti račun.'

'*Le monde n'est qu'abusion*' (svijet je tek varka), zaključuje Villon u jednom osmercu (Ipak osmercu, iako bi neki diplomant znao prepoznati tek šest slogova u tom stihu.) Opća dekadencija je sredstvo na službi carstvu ropstva; i samo utoliko dok je to sredstvo, dozvoljeno joj je zvati se napretkom.

Treba znati da ropstvo od sada želi da ga se voli zbog njega samog, a ne zato jer donosi neku izvanjsku korist. Prije je moglo proći kao zaštita, a sad više ne štiti ništa. Ropstvo se više ne pokušava opravdati pričinjavajući se da je očuvalo, bilo gdje, nešto drugo osim zadovoljstva da ga se pozna.

Kasnije ću reći kako su se odvijale određene faze jednog drugog malo poznatog rata: između opće tendencije društvene dominacije u ovoj epohi i onog što je unatoč svemu moglo doći i poremetiti je, kako se zna.

Iako sam upadljiv primjer onog što ova epoha nije htjela, znati što jest htjela ne čini mi se dovoljnim da zasnujem na tom moju izvrsnost. Swift, s puno istine, kaže u prvom poglavlju *Povijesti četiri posljednje godina kraljevanja kraljice Anne*: 'I ne želim nikako miješati panegirik ili satiru u Povijest, nemajući druge namjere osim informirati potomstvo i podučiti one među mojim suvremenicima koji su neupućeni ili zavedeni u grešku. Jer vjerno/ izložene činjenice čine i najbolje pohvale i najtrajnije prigovore'. Nitko bolje od Shakespearea nije znao kako protječe život. On drži da 'satkani smo od iste tkanine kao i snovi'. Calderon je zaključio isto. U najmanju sam ruku uvjeren da sam uspio, po ovom što prethodi, prenijeti elemente koji će dostajati da se ispravno razjasni, bez ostataka neke vrste misterije ili iluzije, ono što jesam.

Ovdje autor završava svoju istinitu pripovijest: oprostite mu greške.

Preuzeto iz: Guy Debord, *Panégryrique*, Gallimard, Paris, 1993. s francuskoga prevela Milena Ostojić